ESTABLISHED 1893.
"SVOBODA" ("LIBERTY")
THE UKRAINIAN NEWSPAPER
published three times a week
Tuesday, Thursday and Saturday, by
The Ukrainian Nat'l Ass'n of America
at 83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Subscription:
per year ...... $2.00 | Canada & Europe:
half year ...... 1.00 | per year $3.00
single copy ...... .03 | half year 1.50

СВОБОДА

ЗАЛОЖ. 1893 РОКУ.
"СВОБОДА" ("LIBERTY")
виходить три рази на тиждень
вівторок, четвер і суботу,
видає
„УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ" в Америці
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Передплата:
на рік ...... $2.00 | Канада і Европа:
на пів року 1.00 | на рік $3.00
поод. число .03 | на пів року 1.50

УРЯДОВИЙ ОРГАН У. Н. СОЮЗА В АМЕРИЦІ "SVOBODA" OFFICIAL ORGAN OF THE UKR. NAT'L ASS'N OF AMERICA

РІК XXII. Джерзи Сіти, Н. Дж., субота 17-го жовтня 1914. Ч. 63. VOL. XXII. Jersey City, N. J., Saturday, October 17, 1914. N. 63.

ЛЬВІВ ВІДОБРАНО МОСКАЛЯМ.

Німці полонили знова 11.000 Москалів і забрали 45 гармат.

Нові побіди Німців у північній Франції.

Битва на Чорнім мори між турецькою і російською фльотою.

Війна з Росією.

в Галичині:

ЛЬВІВ ЗНОВА В РУКАХ АВСТРІЙЦІВ.

Лондон, 15. жовтня. — З Гаги надійшла депеша, що тамошне австрійське посольство одержало з Відня вість про відобранє Львова. По завзятій і кривавій боротьбі Москалі мали опорожнити Львів.

Перед двома днями була поголоска, що Москалі утікають зі Львова. Як довго нема урядової вісти, годі ствердити, скілько є правди в тих донесенях. Можна одначе зовсім певно заключати, що по дотеперішних неудачах Москалі мусять опорожнити не лише Львів, але і цілу Галичину.

МОСКАЛІ УТІКАЮТЬ З ГАЛИЧИНИ.

Лондон, 15. жовтня. — З Амстердаму доносять, що в середу видано у Відни отсі урядові вісти:

„Австрійський генеральний штаб подав до відома, що Москалі коло Медики, Самбора і Стрия укріпились, щоби здержати дальший відворот. Австрійські війска взяли однак російські становища приступом, задаючи їм великі страти. Москалі на цілій лінії утікають у великім неладі, полишаючи гармати і вози з воєнними матеріялами.

„В Карпатах Австрійці розбили решту російського війска. По 4-дневній битві займили австрійські війська місцевість Торонa і прогнали Москалів аж до Висoкова (на полудне від Самбора). В битві коло Ужока Москалі стратили 8.000 в убитих і ранених".

МОСКАЛІ ПОВОЛИ ПРИЗНАЮТЬ СЯ ДО СВОГО ПОРАЖЕНЯ.

Петроград (через Лондон), 15. жовтня. — Австрійська армія в Галичині, скріплена німецькими війсками, перейшла до офензиви. Російські війска мусіли подати ся назад і утворити нову боєву лінію. Вона йде в Польськім Королівстві здовж Висли, а в Галичині здовж ріки Сяну аж до Дністра. У Східних Прусах положнє не змінило ся.

Отже Москалі, бодай трохи, признають ся, що утікають перед Австрійцями. Але Москаль без нової брехні не може жити. Ото з Петрограду одна із послідних телеграм доносить, що упадок Перемишля є близкий, та що холера здесяткувала залогу кріпости. Правдоподібно ся вість є призначена для населеня в Росії в цїли дальшого туманеня його про московські побіди, а через помилку дістала ся до Америки.

ЯК МОСКАЛІ ПРИГОТОВИЛИ СЯ ДО УТЕЧІ ЗІ ЛЬВОВА.

Берлин (бездр. телеґр). 15. жовтня. — З Відня доносять отщо: „Польські втікачі, які прибули тут вже по занятю Львова Москалями, оповідають, що Москалі розірвали всі бібліотеки і музеї у Львові та вивезли все цінніще до Росії. Жертвою рабунку упала між иншими також і бібліотека ім. Осолінських.

Богато вартнійших будинків Львова Москалі підмінували. Вони мали заявити, що на случай, колиб їм прийшлось уступити зі Львова, висадять всі ті будинки у воздух".

З того можна заключати, що самі Москалі не вірили, щоби вони довго могли удержати ся в Галичині.

—o—

СЕРБСЬКИЙ НАСЛІДНИК ПРЕСТОЛА В ЗМОВІ З УБИЙНИКОМ ФРАНЦА ФЕРДИНАНДА.

Віденъ, 15. жовтня. — На нинішній розправі проти убийників архикнязя Франца Фердинанда виявив обжалований учасник замаху Прінціп, що в справі замаху відбував часто наради зі сербським наслідником престола. Прінціп не хотів подати близших подробиць, але признав ся, що цілий заговір уплянувано в Білгороді, де заговірники одержали на сю ціль оружє і гроші.

Ся розправа відбуває ся саме тепер у Сараєві.

—o—

550.000 ЗГОЛОСИЛО СЯ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ ДО ВІЙСКОВОЇ СЛУЖБИ.

Ню Йорк, 15. жовтня. — На підставі звітів німецьких і австрійських конзулятів зголосило ся в Злучених Державах від часу оголошеня мобілізації 550.000 людий, обовязаних до військової служби в Німеччині й Австрії. З того припадає на Німеччину 300.000 а на Австрію 250.000.

в Польськім Королівстві:

ВЕЛИКА БИТВА НАД ВИСЛОЮ В ПОВНІМ РОЗГАРІ.

Петроград (через Лондон), 15. жовтня. — На 60 миль довгій боєвій лінії між Івангородом а Варшавою ведеть ся вже від 4 днів сильна боротьба з Німцями. Німці одержують щораз то нові скріпленя. Силу Німців в Польськім Королівстві оцінюють на $1\frac{1}{2}$ міліона, а Австрійців на $\frac{1}{4}$ міліона.

МОСКАЛІ СТРАТИЛИ 8.000 ЛЮДИЙ І 25 КАНОНІВ.

Берлин (через Амстердам), 15. жовтня. — Німецький генеральний штаб подав до відома отсі вісти з поля битви в Польськім Королівстві:

„В битві на полудне від Варшави Німці полонили 8.000 Москалів і здобули 26 гармат. Крім сего понесли Москалі величезні страти в убитих і ранених".

Всякі донесеня Москалів про побіду під Варшавою і відбитє нападу Німців належить уважати за звичайну московську брехню.

НІМЦІ ПОЛОНИЛИ ЗНОВА 3.000 МОСКАЛІВ.

Берлин (бездр. телеґр.), 15. жовтня. — Недалеко місцевости Ширвіндт, на границі Східних Прус, розбили німецькі війска російську армію, змушуючи її до утечі. Німці полонили 3.000 Москалів і забрали 20 гармат.

На полудне від Варшави побили Німці відділи російського війска. Москалі утікли в напрямі Варшави.

—o—

БИТВА НА ЧОРНІМ МОРИ?

Лондон, 15. жовтня. — Телеграма, яка надійшла з Букарешту, доносить:

„В Кустендже (в Румунії) було чути гук гарматних стрілів, який доходив від моря. Загально догадують ся, що на Чорнім мори прийшло до битви між турецькою а російською фльотою. Між турецькими воєнними кораблями находять ся і оба німецькі кораблї: „Гебен" і „Бресляв". З Царгороду надійшли вісти, що німецький корабель „Гебен" обіймив головну команду над цілою турецькою фльотою.

Вже від кількох днів ходять поголоски, що Туреччина рішилась взяти участь у великій війні. Між иншим були вісти, що англійський посол в Царгороді завізвав англійських горожан виїхати з Туреччини.

Належить сподівати ся, що на случай війни акція Туреччини не обмежить на море, але турецька армія перейде російську границю від Кавказу (в Азії).

—o—

Війна з Францією.

НІМЦІ ЗДОБУЛИ МІСТО ЛІЛЬ, ПРИЧІМ ПОЛОНИЛИ 4.500 ФРАНЦУЗІВ.

Берлин (через Амстердам), 15. жовтня. — Німецький генеральний штаб оголосив отсі урядові вісти з поля війни у Франції:

„Неприятельські війска враз з недобитками залоги Антверпії уступають в напрямі на полудне здовж побережа, переслідувані Німцями.

„Німецькі війска здобули місто Ліль і полонили 4.500 Французів.

„Сильні відділи німецького війска прямують в напрямі французької пристани Дункірк. Дотепер не стрітили ніякого опору зі сторони війск союзників.

„На прочій боєвій лінії не зайшли жадні важнійші зміни.

„Донесеня Французів і Англійців про успіхи і побіди союзної армії є безпідставні і неправдиві".

НІМЕЧЧИНА МАЄ ПОНАД 5 МІЛЇОНІВ ГОТОВОГО ВІЙСКА.

Лондон, 14. жовтня. — З Риму доносять, що з Німеччини наспіли вісти, що властива боротьба допервa тепер на добре розпічнеть ся. Сила німецького війска, готова до бою, числить около 5 міліонів. Крім сего зголосило ся 1.400.000 добровольців, які лише в части будуть приняті до воєнної служби.

ВИКРИТЄ ТАЙНОЇ УМОВИ МІЖ ФРАНЦІЄЮ, АНГЛІЄЮ І БЕЛЬҐІЄЮ.

Вашінґтон, 15. жовтня. — Німецький посол гр. фон Бернсторф подав отсе вияснене в справі тайної умови, яку заключила Франція і Англія з Бельґією на случай війни з Німеччиною:

„Англійсько-бельґійська воєнна умова істнувала вже від 1906 р. Докази на се находять ся в руках німецького правительства і будуть небаром оголошені для загального відома. На підставі документів, які попались в руки Німців по занятю Брукселї, показало ся, що між нібито невтральною Бельґією а Англією був заключений договір. Именно Бельґія годила ся на висаджене в Бельґії 100.000 англійської армії на случай війни з Німеччиною. З того ясно виходить, що Бельґія, хоч на початку війни оголосила свою невтральність, стояла в дійсности по стороні теперішних союзників.

„Англія обіцяла Бельґії дати поміч. Коли однак прийшло до війни, Англія, не будучи в змозі вислати тут свого війска, полишила Бельґію на її власні сили. Німеччина, яка знала про сю тайну умову, заявила Бельґії на початку війни, що вона оборонить її і заплатить їй в повні відшкодоване за евентуальні страти підчас війни. Німеччина була би сьвято додержала своєї обітниці".

АНГЛІЯ ГОТОВИТЬ СЯ ДО ГОСТИНИ НІМЦІВ.

Лондон, 15. жовтня. — Лондонська часопись „Таймс" доносить, що англійське правительство видало до населеня Англії відповідні інструкції на случай німецького нападу на Англію. Показує ся однак, що саме правительство не має ясного пляну, як боронити ся перед нападом Німців. З причини браку правильного війська в Англії одноцільна оборона видає ся неможлива.

Загально сподіють ся, що Німці мають намір висадити війска на побережу Англії в тім місци, де канал є найвузший, то є напроти французької пристани Кале. Занятє сеї пристани може наступити вже в короткім часї, а що воно певно наступить, можна заключати з того, що війскам союзників не удало ся доси здержати дальшого походу Німців здовж побережа.

В який спосіб Німці виконають напад на Англію, над сим ломлять собі голову ріжні війскові знавці. Більшість їх є сеї гадки, що Німці, занявши прибережні міста в Бельґії і Франції, уставлять тяжкі гармати, які передівсім унеможливлять переїзд англійських кораблів через канал. Зогляду на се, що ширина каналу на значнім просторі виносить всего 22 до 25 миль, тому се видить ся зовсім можливим до переведеня. Відтак вишлють Німці фльоту ріжних старих і транспортових кораблів, щоби очистити англійське побереже від мін. Допервa опісля перевезуть Німці війска і висадять на побережу Англії. Деякі знавці кажуть, що Німці [illegible]

ЗАГАЛЬНЕ ПОЛОЖЕНЄ

НА ТЕРЕНІ ВІЙНИ З РОСІЄЮ.

Послідні дні принесли вісти про ряд побід Австрійців і Німців над Москалями на цілій боєвій лінії.

Москалі в Галичині і в російській Польщі є приневолені до відвороту. Послідний австрійський урядовий рапорт доносить, що боєва лінія в Галичині тягнеть ся від Стрия через Самбір аж до Медики. Москалі робили зусиля через укріплене своїх становищ здержати офензиву Австрійців, але се їм не удало ся. Австрійські війска брали приступом одно становище за другим, задаючи Москалям величезні страти в людях і гарматах. Лише в битвах коло Перемишля стратили Москалі в убитих і ранених около 40.000 людий. В Карпатах рівнож полягло около 8.000 Москалів.

Півурядова вість з Гаги доносить, що австрійські війска відобрали вже Львів. Се виглядає троха на передчасне, хоч не є виключене. В кождім случаю, хочби на підставі инших вістий, можна припускати, що Москалі вже опорожнили або опорожнять Львів. Стрий, Самбір і Медика є віддалені від Львова всего о 2 дни маршу.

В Польськім Королівстві Німці чимраз більше затісняють перстень довкола російського центра. На лінії Івангород—Варшава майже від тижня горить завзята і кривава боротьба. Послідні урядові німецькі телеграми принесли вість про побіду в битві коло Варшави, в якій полонено 8.000 Москалів і забрано 25 гармат.

Німці побили Москалів також і в Східних Прусах коло Ширвиндт, беручи 3.000 в полон і здобуваючи 20 гармат.

Москалі однак пускають дальше брехні про облогу і здобутє головних фортів Перемишля, хоч на иншім місци самі признають, що боєва лінія йде здовж Висли і Сяну аж до Дністра.

Коли Москалі не одержать в Галичині нових сил, то можна надіяти ся, що небаром ціла Галичина буде увільнена від варварського наїздника, а австрійські війска перейдуть російську границю.

НА ТЕРЕНІ ВІЙНИ З ФРАНЦІЄЮ:

На головній боєвій лінії у Франції не зайшли ніякі важнійші зміни. Обі сторони доносять лише про незначні успіхи. Натомісь на правім німецькім крилі, а лівім французькім прийде в короткім часі до рішаючої битви. Німці, скріплені армією зпід Антверпії, посувають ся скоро здовж побережа, займаючи одно місто за другим. Недобитки бельґійської армії утікають чимраз дальше на полудне.

По довшій кривавій боротьбі заняли Німці місто Ліль, причім полонили 4.500 Французів.

Загально сподіють ся, що Німці переломлять ліве крило французьке та що небаром прийде до властивої облоги Парижа.

колиб мали притім стратити 50.000 людий, переведуть свій намір і загостять до Англії.

---o---

ПОРТУҐАЛІЯ МАЛА ВИПОВІСТИ ВІЙНУ НІМЕЧЧИНІ.

Лондон, 15. жовтня. — **Тут надійшла доси не потверджена вість, що Портуґалія виповіла війну Німеччині, щоби стати по стороні союзників.**

Між Портуґалією а Англією була заключена умова, на підставі якої Портуґалія зобовязувала ся на случай війни Англії дати їй оружну поміч в силї 10.000 армії.

Сама Портуґалія числить заледви 5½ міліона населення. Натомісць Портуґалія має значні кольонії, які є два рази більші як матерний край. Можна припускати, що Портуґалія візьме участь у війні під напором зі сторони Англії, яка мала загрозити їй на случай відмови забранем кольоніяльних посілостий.

Вісти з Галичини.

ПО УТЕЧІ ЗІ ЛЬВОВА.

Не одному дивно буде, чому цивільне населенє утікало перед Москалями? Справді, на перший погляд виглядає воно немудро. Бо загально приймаєть ся, що між собою борять ся війска, а не неузброєні мешканції. І звичайно спокійне населенє лишаєть ся в занятих місцевостях, не боячи ся нічого. Між тим про Москалів набрали в Галичині иншого переконаня. Коли давнійше нападали Татари на Україну, то між населенем ішов панїчний клич: Татари йдуть! і все, що жило, утікало в ліси. Подібну ремінісценцію мож було зауважити в Галичині. Коли на небосклоні появили ся чорні хмари диму в день, а червона луна стояла на овиді цїлу ніч — то по наших селах ішов страшний клич: Москалї йдуть! а вслід за тим цїле сільське і міське населенє утікало перед ворогом. Найбільший переполох поширили Жиди, котрі заздалеґідь пакували свої річи і, утікаючи фірами, своїм звичаєм кричали, розповідаючи про страшні сцени, котрих зовсім не виділи. В той спосіб уділяв ся панїчний страх і нашим мешканцям.

Українці мали ще иншу причину утікати перед Москалями: підчас початкових граничних перепалок між австрійськими й російськими патролями стверджено, що московські відділи мали докладні інформації про настрій мешканців по селах. Доми українських інтеліґентів, передівсїм українських сьвящеників падали жертвою московських патруль: їх відразу підпалювали, а Українців забирали з собою та вивозили в глубину Росії. Натомісць русофіли сьвященики почували ся зовсім безпечними. Наслідок сього був такий, що Українці-інтеліґенти мусїли утікати, скоро лише зближав ся ворог. Щодо львівських Українців, то сї мали ще иншу причину до утечі: в борбі козаків з австрійськими відділами коло Камінки струмилової (5 миль на північ від Львова) впав один російський ґенерал, а другий (Ванновський) дістав ся раненний в полон і опісля умер в шпитали у Львові. У сього ґенерала знайдено як найдокладнійший спис усїх визначнійших Українців, котрих імовірно мали Москалї полонити. Поліція заздалеґідь повідомила про се кого слїд і тому всї проскрибовані Українці мусїли ратувати ся. Одначе не всїм се вдало ся. Про богато з них нема взагалї відомости. До Відня перенесло ся около 100 наших інтеліґентів і тут прийшовши до себе, почали збирати відомости з ріжних сторін краю. Показало ся, що кождий утікав як лише міг: ті, що були в полудневих місцевостях, їхали зелїзницею, фірами або йшли навіть пішки на Угорщину, а звідси до Відня. Деякі лишили ся на Угорщині і взагалї не думали йти дальше. Инші лишали ся в Криниці, в Новім Санчи, на Шлеську або на Моравії. А ся сотня, що добила ся до Відня, провадить житє з дня на день, чекаючи повороту до рідного краю. Щойно тепер відчув кождий, що стратив Вітчину, котрої може ніколи вже не мав побачити.

Після вістий, які взаїмно подавали собі наші віденські еміґранти, не удало ся митрополита Шептицького наклонити до виїзду, мимо сього, що військові власти зарезервували для нього ще в послїднім поїздї місце. „Де стадо, там і пастир", мала бути його послїдна відповідь. Рівнож ректор гр.-кат. духовного семинаря, о. др. Боцян мав лишити ся з митрополитом. Зі сьвітських інтеліґентів мав лишити ся др. Володимир Охримович, директор Днїстра, та проф. Володимир Шухевич. Про д-ра І. Франка та про проф. Грушевського звісно було, що вони були в горах в Криворівни. Старенького Павлика удало ся вивезти до Відня і тут сидів він дома, не показуючись між публикою. Прочі українські провідники, як др. Кость Левицький, Микола Василько, др. Евген Олесницький, др. Володимир Бачинський, о. крил. Тит Войнаровський, богато парляментарних послів, як др. Кирило Трильовський, Сінгалевич, о. Фолис, др. Голубович, др. Льонгин Цегельський і много инших мусїли сейчас з'орієнтуватись в новій ситуації та продовжати дальше національну роботу. Треба було подбати про видаванє української часописи. В тій цїли завізвано до Відня ред. Василя Панейка й Мих. Лозинського, які лишили ся були в Новім Санчи і рішено видавати „Дїло" по українськи і по німецьки. Російські Українці утворили „Союз для визволеня України, інформуючи чужу пресу про наші справи й підносячи справу самостійної України. Органом сего Союза є „Українські Відомости" (Украінїше Нахріхтен), видавані яко манускрипт по німецьки. Проф. др. Кирило Студинський і Радник двора Александер Барвінський стоять в стичности з дневником „Райхпост" та иншими католицькими часописями, подаючи інформації про наші справи „восшній" австрійській партії.

Занятє Львова Москалями відтяло Українців цїлком від свого рідного краю. На Галичину впала неначе якась заслона, з поза котрої не мож нічого довідати ся. Лише кількох людий прибуло ще якимсь чудом з занятої ворогом територїї і від них мож було засягнути скупих інформацій. До Відня дістало сь одно число польського „людового" дневника: „Курер Львовскі" з дня 3. вересня. В нїм поміщено поклик польської горожанської сторожі, яка утворила ся на місце поліції. Поклик, підписаний Рутовським, Штальом і Шляйхером, в приязно до „побідоносної" московської армії зверненім настрою, взиває мешканців до цїлковитого спокою, та запевнює, що побідоносний нарід з'уміє пошанувати віру батьків та польську народність. Коментар до поклику, написаний самою редакцією, висловлює надію, що щойно тепер воскресне Польща під иншим панованем. Послїдні слова кометаря: „Ти Польско жий" вказують на якісь близше неозначені надії відбудованя Польщі Москалями.

З часописий звісно було також, що віцепрезидентом Львова іменував ґенерал ґубернатор Галичини ґр. Бобрінський Жида-Шляйхера. Се вказувало би на те, що русофільсько-польська партія під проводом вшехполяків хоче відвернути увагу від себе, а вказати на Жидів, як прихильників Москалів, бо всякі зарядженя московської власти будуть підписувані Жидом. А хто видає немилі розкази, той стягає на себе обуренє народа: в той спосіб приготовляли вшехпольські русофіли жидівські погроми в російській Галичині. Рівнож обкиданє московських „побідоносних" наїзних війск цьвітами та поява ілюмінаційних налїпок з портретом російського царя, вказує на се, що польська русофільська партія зробила все можливе, щоб достойно й гідно приняти Москаля. І діждали ся вшехполяки, чого хотїли. Чи їм се вийде на користь, покаже будучність. На всякий випадок є се цікавий історичний факт для зрозуміня польської полїтичної думки. Найвірнійші Австрійці, заживаючи всеї свободи в Австрії, підготовились рівночасно до найбільшої льояльности супроти Росії...

Др. Семен Демидчук.

ЗАДАЧІ УКРАЇНСЬКОЇ ІНТЕЛІҐЕНЦІЇ ПІД ТЕПЕРІШНУ ПОРУ.

Не маємо тут на думцї завзивати наших інтеліґентів до орґанізаційної роботи, чи там до складок на жертви війни — бо се самозрозуміле й треба признати, що на сїм поли зробили ми незвичайно богато. Що тепер ся робота пійде зі здвоєною енерґією, про се ми також певні.

Натомісць вага теперішної хвилї вимагає спеціяльно від нашої інтеліґенції иншої праці, а то: *інформувати при всяких нагодах чужинців про наші справи.* Хоч ми жиємо в Злучених Державах понад 30 літ, то наше становище в новій вітчині незвичайно слабе. Навіть в тих місцевостях, де ми мали рішаючу більшість ще в недавних часах, де ще тепер цїлі вулиці замешкалі нашими людьми, не маємо ми впливу ані на хід публичних громадянських справ — ба, що більше, чужинці, які мешкають в тих місцевостях поруч з нами, до тепер не знають ще, хто ми є. Наслїдок сього такий, що нас ніхто не знає яко Українців, противно, ми стаємо погноєм для споконьвічного нашого сусіда зі старого краю — і всякі датні обяви нашого національного життя й характеру йдуть на рахунок польського, російського, угорського, ба навіть і грецького (Ґрік!) народу.

А чей не може бути нам байдужним се, як про нас чужинці думають, та за кого нас мають. *Публична опінія* видвигає нераз незвісні народи і дає їм місце поруч народів, що мають свою власну державу. Вистарчить хочби вказати на Поляків. Вони таксамо не є державним народом як і ми, а проте вони звісні в цїлім сьвітї. Богато американських великих міст згодило ся називати вулиці іменами славних польських мужів. Пресові бюра польської ради народової уміли розтрубіти справу польську до небувалих розмірів, ба що більше, вони на кождім місци старали ся навіть нас представити в чорнім сьвітлї. Кождий тямущий Поляк уважав своїм обовязком познакомлювати чужинців про свій нарід. І тому не диво, що тепер, коли в Европі воєнний стан, справа польська не сходить з дневного порядку. В телеґрамах з поля війни виразно всюди пишеть ся про польську територію, згадуєть ся про польські війска і т. п. Що польська справа є також предметом розмов европейської дипльоматії, про се також нема сумніву, а що Поляки тепер мають виробленє імя, тому й зовсім не є виключена автономія Польщі по теперішній европейській війнї.

Не будемо тут подрібно наводити примірів, яке значінє має для инших народів публична опінія. Кождий інтеліґентний чоловік знає, яким чином знають про Чехів на цїлім сьвітї. Публична опінія видвигнула послїдними лїтами Альбанців на денне сьвітло і вони вже мають забезпечене своє імя. Про Фінляндців знає також цїлий сьвіт — одним словом публичної опінії не мож собі легковажити. Навіть *воюючі держави* перелїцитовують ся тепер, щоб здобути собі публичну опінію. Так пр. в невтральній Голяндії англійський конзулят видає летучі листки з найновійшими воєнними відомостями, а хлопці роздають сї листки по вулицях безплатно, як купецькі оголошеня. З англійським конзулятом став до конкуренції німецький конзуль і робить те саме...

Не хочемо тут входити в критичний осуд такої конкуренції держав; одначе хочемо вказати на се, що ми майже не дбаємо про публичну опінію. Наслїдок сього такий, що хоч війна веде ся *о нашу скіру і на нашій територіі*, то ми зовсім не стараємо ся використати сеї пори для розголошеня нашого імени й нашої справи. Ми витворили для себе ґето, окружили ся хінським муром від чужинців і чекаємо, аж нашу справу й наше імя розголосить хто инший. А прецїнь тільки є нагод в кождій місцевости як: національні сьвята, концерти, добре заранжовані і відіграні аматорські представленя, посьвяченя церков і т. п., з котрих звіт можна подати до місцевих анґлійських часописий, причім мож подати коротко дещо про український нарід. Розуміеть ся, при тім треба подавати лише правду, а се нам вистарчить. Рівнож наша інтеліґенція повинна старати ся навязати зносини з впливовими Анґлійцями в кождій місцевости і через розмови впливати на витворене прихильного настрою до Українців. Час вже покинути се стороненє від всяких чужинців, бо се вказує на брак культурности серед нас — противно, належить шукати зближеня до всїх, котрі наше імя можуть розголосити. Спеціяльно належить старати ся поміщувати короткі вісти про наше житє в місцевих часописях.

Наконець ще одно: будьмо супроти себе щирі. Причиною, чому мало хто з нас розмовляє з чужинцями про наші справи є се, що ми самі не хочемо задати собі труду пізнати нашу історію, географію та статистику. Се факт, який не дасть ся заперечити. Через те нераз чуємо горендальні річи про нас самих. А прецїнь одного тижня часу треба, щоб докладно і прецизно *пригадати* собі лише те, що ми фактично знали або знаємо. А учити ся самому не повинно нікого встидати.

АНТИМІЛІТАРИСТИ В АНҐЛІЇ ПРОТИ ВІЙНИ.

З Лондону наспів до Ню Йорку лист, який уникнув руки цензора, а в якім пишесь таке:

Тепер, коли вже Анґлія почала війну, то без сумніву булоб трудно, а навіть неможливо, найти одного Аанґлійця, який би не хотів, щоб Анґлія виграла в добрий або злий спосіб.

Є однак таких богато, що думають, що війна Анґлії не на місци і винують дуже всї висші урядові особи, яких вони оскаржують за вмішанє анґлійського народа в сей конфлікт.

Джан Борнс і льорд Морлей зрезиґнували з британського кабінету мінїстрів лише тому, що були проти акції свого правительства. Вони є проти війни і проти анґлійського правительства. Джан Борнс став проти анґл. правительства так дуже, що помимо того, що є бідним чоловіком, зрік ся свого становища, на якім мав 25 тисяч долярів річно.

Бернард Шов є третим з ряду, що остро виступає проти того, що Анґлія почала і провадить в Европі війну. Не инакше відносить ся до сеї справи і Кир Гарді.

Найтяжшу вину кладуть на сер Едварда Грея, який є міністром заграничних справ і який повів справою так, що Анґлія вмішалась у війну. Найбільше холоднокровні його опоненти говорять отверто, що Едварда Грея дипльоматичний блуд є відвічальний за нинїшну катастрофу, у яку попала Анґлія. А вже дуже радикально критикують Грея за те, що він не виявив публично, що властиво говорив з німецьким амбасадором.

Коли в парляментї запитано його, чи Німеччина не приобіцяла респектувати цїлости французької територїї, коли Велика Британія не вмішаєсь до війни, то сер Едвард Ґрей відповів, що таке запитанє було поставлене, але Німеччина не хотїла навіть запевнити, що буде респектувати цїлість французьких кольоній.

Одна лише Німеччина — він додав — почала війну. Се притишило на якийсь час критику його опонентів.

Тепер однак голосно говорять в Анґлії, що заява міністра заграничних справ була правдива, але в ній скрито самий факт. Вже дізнались, що німецький амбасадор забажав від Грея подати условя Великої Британії, на підставі яких вона булаб неутральною, колиб Німеччина не нарушувала цїлости французької територїі і французьких кольоній.

Чи се належало брати під розвагу чи ні, щоб вдоволити Британців, в се не входять, але антимілїтаристи кажуть, що затаєнє сеї важної інформації веде до сего, що сер Едварда Ґрея мусить ся підозрівати о нечеснє поступованє зглядом свого народа.

Опоненти війни не можуть щонебудь богато зробити, бо більшість є за війною. Колиж знова в жовтни збере ся парлямент, то зробить ся заходи, щоб вглянути в справу глибше і вияснити чому якраз Анґлія зірвала з Німеччиною.

СКОРІСТЬ ІНФОРМАЦІЙ.

Безпосередно по збомбардованю Лїбави німецьким кружляком „Авсбурґом" одержано в Берлїнї бездротним телеґрафом вістку про довершений факт.

Ґенеральний штаб передав вістку редакціям ґазет, а за пів години знала про все широка публика. Значить, в годину по збомбардованю Лїбави цїлий Берлїн знав про подвиг свойого корабля.

Перед 100 роками, коли то 28. падолиста згинула французька армія Наполеона над Березиною, Париж довідав ся про се в три тижнї по доверпеним факті. 29-ий бюлєтин великої армії доніс про погром до Парижа 17-го грудня. Се треба пояснити тим, що в тім часї між Росією і Францією не було ніякого получення. Але не вважаючи на се, і в тодїшних часах була інформаційна служба досить добре зорґанізована. Про се най посьвідчить такий факт:

Дня 29. марта 1811 року звістили гармати Парижеви, що народив ся король Риму. Сьвітляні сиґнали подали сю вістку у всїх напрямах. За дві години знали про неї в Лїонї, Брукселї і Антверпії, о год. 1-ій в Турині, а о год. 2-ій в Медіолянї. Віденський двір довідав ся про сей факт 4 дни пізнійше, бо сю вістку приніс післанець. Загалом в сих часах послуґувано ся в подаваню вісток і інформацій лиш післанцями і окремими курієрами, які їздили кіньми верхом, возами, або ходили таки піхотою. Вістку про різню Вартоломейської ночи в Парижи приніс післанець до Анжеру за 5 днів, а до Лїону за 6 днів.

В давній старинї мали Перси найкрасше зорґанізовану почтову і інформаційну службу. Їх післанці — як пишуть грецькі історики — були швидші від круків і голубів. В дійсности їх поспіх лежав у тім, що мали в недалекій віддалї стації, де міняли ся конї і їздці. Перська почта робила на годину 18 км., значить, як наш добрий їздець. Рим одержував з Палестини вістки протягом 20 днів.

З винаходом телеґрафу інформаційна служба осягнула рекорд скорости. В році 1876 могла лондонська часопись „Дейлї Нюс" помістити чотири шпальти друку депеші свойого кореспондента Форба про битву з Турками в 30 годин пізнійше, тому, що кореспондент мусів вести сю вістку 190 км. на кони до найблизшої стації. Нинї телеґрафічна вістка перебігає цїлу земську кулю довкола протягом 17 і пів хвиль.

Гей, на нашій Україні!

Гей, на нашій Україні
Розігрались сурми нині,
Наче кличуть в бій.
А майданом скрізь з усіля
Злід Бескида, і з Поділя
Лине Січий рій.

Малинові стяги мають,
Топірці до сонця сяють,
В такт бє сотня серць.
Мрієш: вийшли з України
Сердюки і кармазини
На козацький герць.

Вольна воля — Дніпр — пороги —
Бій нервавий — степ розлогий —
Трави наче гай.
Сивий гетьман при булаві
Добувати іде слави,
Визволяти край.

Гей, не славне Запороже
Тягне се у бій ворожий,
Проливати кров.
Се новітня Січ без зброї
Свої сили тут рахує
В шумі хуроґов.

А та сила — не сталь-криця,
Не ратище, ганівиция,
Калені мечі.
Тіло дуже, дух здоровий,
На посьвяти клич готовий:
За одного всі!

Иншийчас, так иншу зброю
До борби вони гартують:
Серце, духа, ум,
Щоб не гнути рабські спини,
Не подати України
Ворогам на глум.

А зеднавшись в карні лави,
Йти до сьвітла крізь темряви,
Розвівати сон.
Щоб минулась зла година,
Встала вольна Україна
Від Карпат по Дон.

Грають сурми, гимн надії,
Лент червоний цьвіт жаріє,
Клич палкий гуде.
В грудях серце гордо бєть ся,
І мов повінь пісня ллєть ся:
„Гей там Січ іде!"

Віра Лебедева.

„SVOBODA" (LIBERTY)
THE UKRAINIAN NEWSPAPER
Published three times a week
Tuesday, Thursday and Saturday, at
83 Grand St., Jersey City, N. J.
TELEPHONE: 498 JERSEY CITY.

Published by
The Ukrainian National Association
of America.

Established 1893.

JOSEPH STETKEWICZ, editor.
83 Grand St., Jersey City, N. J.

A. SAWKA, manager.
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Terms: Two dollars a year, for Canada three dollars a year.
Single copy: 3 cts.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at the Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

AMERICAN ASSOCIATION OF FOREIGN LANGUAGE NEWSPAPERS — MEMBERSHIP LABEL

Оплачувати ґазету треба завсіди з гори.

Гроші треба посилати в реджістрованім листі, або через експресовий або почтовий моні ордер. Моні ордер, то є грошевий переказ, котрий дістанете від почтаря або аґента на експресовім офісі, пішліть на нашу адресу, бо без того ми не годні гроший дістати.

Дописи просить ся писати лишень на одній стороні картки. Дописи, непригожі до друку, нищить ся, коли з гори не було назначено, що жадає ся їх звороту і не було залучено марок на зворот.

За всі оголошеня (адвертайзменти), поміщені в „Свободі", Редакція не відповідає.

НОВИНКИ.

ПРАВОСЛАВНИЙ ЕПИСКОП В КАНАДІ.

Російський Синод назначив для православних в Канаді свого епископа Александра Немоловського, який жив у Злучених Державах через послідних 12 літ. Через кілька літ був він епископом на Аляскі, де жиє около 50 тисяч православних Росіян, а від якогось часу заступав місце архиепископа Платона в Ню Йорку, котрий, як звісно, виїхав до Росії на архиепископа Кишенівського.

Епископ Александер буде мати свою резиденцію у Вінніпеґу (провінція Манітоба). До Канади прибуде при кінци жовтня або з початком падолиста. У Вінніпеґу новий православний епископ пічне сейчас будувати катедру.

В Канаді єсть около 100 православних церков, зорганізованих православними з Галичини і Буковини.

На православного архиепископа у Злучених Державах назначив російський Синод архиепископа Евдокима, бувшого Епископа Каширського і вікарія Тульської епархії в Росії.

З приводу перенесеня епископа Александра до Канади Лудик у своїй „Правді" дуже розжалобив ся і нарікає на Синод, якого зверхником є цар. Лудик заповідає, що перенесенє епископа Александра до Канади принесе упадок „рускому" руховя у Злучених Державах.

—o—

СЕРБСЬКО-АВСТРІЙСЬКА ВІЙНА В КАНАДІ.

Із Квеснел (в Канаді, провінція Брітіш Колюмбія) доносять: В суботу, дня 3. с. м. найдено тут лише через ріку труна одного 40-літного Австрійця, що робив тут при будові зелізної дороги. Як показує ся, убито його палкою на смерть. Послідний раз видїли його люди в товаристві чотирох Сербів. Сербів поарештовано під підозрінем, що вони, посваривши ся з Австрійцем за війну, убили його.

—o—

ЗИМИ НЕМА, А СНІГ ШКОДУ РОБИТЬ.

З Келґарі (в Канаді, провінція Алберта) доносять: Сніг, який впав тут дня 4-ого жовтня, проломив дахи двох заїздів для автомобілів і румовища присипали та поломили тридцять автомобілів. Шкода для будинку і автомобілів обчисляють си на 35 тисячів долярів. Ніхто при сім не потерпів скалїченя, однакож один чоловік вратував ся лише щасливим припадком. З Мелвилд (Алберта) доносять під датою 5. с. м.: Шалів тут найсильнїйша сніговиця, яку коли запамятано в сій околиці в теперішну пору року. Снігу упало вже на майже дві стопи. Многі електричні, телефонічні і телеґрафічні дроти попериване. Сильний вітер позасипав декуди дороги на кілька стіп грубости і з міста на околичні ренчі тимчасово не можливо дістати ся.

—o—

ПЕРЕШКОДА ПЕРЕД ВЕСІЛЯМИ.

В Келґарі (в Канаді, провінція Алберта), не оплачує ся нашим Русинам робити весіля та хрестини. На днях відбуло ся там двоє весіль, а що на весілях була попри голосну музику ще й горівка і пиво, то поліція звернула на них увагу і прийшла до заключеня, що се не весіля, а простий бізнес, бо на весілю перепивають і збирають гроші. На другий день запрошено двох молодих, аби заплатили в суді суму 218 долярів за перепиванє. От і поженились! Заплати, брате, в суді 109 долярів і за пиво 100 долярів, то попамятаєш весілє. Мабуть в виду спеціяльних калґарських законів прийде ся нашим Русинам в Келґарі робити тепер весіля без горівки і пива.

—o—

ХЛОПЕЦЬ-УБИЙНИК.

У Вінніпеґу (в Канаді, провінція Манітоба) в наслідок слідства і прелімінарного переслуханя, яке відбуло ся в Толстой, стане перед кримінальним судом, яко оскаржений о замордованє Хрістофа Гінца 15-літний хлопець, Антін Павлїшак. Убив він Гінца каменем 19. вересня с. р.

ВСЯЧИНА.

ПОПРАВА ЛЮДСЬКОЇ РАСИ.

I.

Давно вже людство ломить голову над сим, якби то піднести фізичний рівень підростаючих поколінь. З окрема в Німеччині звернули на се питанє велику увагу. Трудну задачу взяла на себе громада людий, що приняли згідно плян здійсненя расового добору в практиці. Перед 7 роками вони злучили ся в союз „Міттґартбунд" і заняли ся діяльною пропаґандою своєї ідеї дорогою розповсюднюваня брошур і журнала. Одинокою справжньою дорогою союз уважає примінєнє расового добору. Такий добір був практикований деякими народностями в давній давнині. Богато учених уважає сильний розвиток арійської раси наслідком такого добору. По віках на се забули.

Згаданий союз плянує для своєї цїли уладженє цїлого ряду сільських кольоній з населенем около 1.000 женщин і 100 мущин. Обі сторони будуть добирані окремою комісією, яка має вважати, чи вони вспіють видати здорове потомство. Кожда женщина буде мешкати в окремім домі з садом і городом, а може мешкати з бабою, мамою або подругою. Мущини живуть окремо від женщин у спільнім домі. В кольоніях сих заключають ся подружя на основі взаїмної згоди сторін, а стверджують ся підписами в управі. Сопруже є часове. Муж не жиє в домі жінки, а до неї приходить тільки наче гість. Як тільки женщина почує, що вона стала матірю, супруже уважаєть ся неважним і з тої пори вона має від 2 і пів до 3 років посьвятити ся виключно своїм материньским обовязкам. Таку перерву установлено тому, бо доказано, що часте повторюванє вагітности є шкідливе і для самої матери і для потомства.

Хлопці ростуть разом, зорґанізовані в окремі сотні. Дівчата остають в опіці материй. 16-літні хлопці, непідгожі для цїлий союза (нездібні до плодженя здорового потомства) покидають кольонію і йдуть під опіку правительства. Союз переконаний, що видатки союза вернуть ся йому сторицею високим фізично і морально сильним матеріялом, що вийде з кольонії. На думку союза 300 таких кольоній давали би річно сотки тисяч сильних, здорових і з кождого погляду цінних людий. Очевидно прибуток сього цінного матеріялу буде складати ся головним чином з хлопців. Головна причина, що не дає тепер здійснити плянів союза, се недостача матеріяльних средств і відмінне становище сучасної етики. Союз поширив свою діяльність і в Росії, де на днях вийде авторизований переклад програмової брошури союза „Міттґарт".

II.

Отсї чудні пляни німецького союза, що являють ся пониженем людського достоїнства, не є анї нові анї оріґінальні. Ось в Японії і Америці, сій класичній стороні безстидного і холодного практицизму, повстала вже ціла теорія, яка цїлком покриваєть ся, а навіть в дечому переходить пляни німецького союза. Борячись против все зростаючої злочинности і звироднїня населеня, отсї молоді і сьміді нациї — Японці і Американцї — вступили на дорогу, пляновану згаданим союзом в Европі. Ріжниця в методах у одних і других ся, що Американцї достигають своєї цїли „стерилізациї людства" оперативно-хірурґічною дорогою, а Японцї уживають до сеї цїли „акушерсько-консервативних" метод.

Щоби поліпшити свою расу, Японцї мішають ся з иншими народами. Всї Японцї є малорослі, а хотіли би конечно бути вищими від Европейців. Мішанина крови з Европейцями не богато поправила їх расу. Тому правительство Мікада спровадило до Японії 400 рослих і здорових Китайців, а кождому з них дало до розпорядимости 4 Японки. Одиноким заданем спроваджених Китайців є поправа японської раси. Попри се видало японське правительство инші зарядженя і приняло ріжні міри, які спрямовані виключно до сеї самої цїли.

Поправу своєї раси мали на оці і Американцї, коли ще в 80-тих роках минувшого столїтя хотіли зачати оздоровленє суспільности дорогою кастрациї душевно-хорих. В 1899 р. спосіб сей признано надто жорстоким і його замінено новою стерилізуючою операцією („васектомія" для мущин і „онеректомія" для женщин), яку в трох американських державах примінюють до нині.

—o—

АНГЛІЙЦІ Й АМЕРИКАНЦІ.

В одній англійській часописи появила ся оногди стаття, в якій в цікавий спосіб подано ріжниці між Американцями й Англійцями. Автор статі є безперечно Англієць, та не підхлебляє своїм землякам, противно, висловлюєть ся про них досить безоглядно. Показуєть ся, що „строгі осуди" є не лише між Українцями, але що й деинде читають патріоти критичні уваги про свій нарід, з цілим спокоєм, а може навіть з чувством, що така лектура може бути часом поучаюча і корисна, коли тимчасом у нас кожда критика уважає ся „деструктивним дїланєм".

Ідеал суспільности — пише автор згаданої статі — має дуже визначний вплив. Ідеалом Американців є широка експанзія підприємчивости, получена із скоростию рішеня і дїланя; сему треба приписати, що пересїчний Американець робить все враженє зручного і меткого чоловіка. Англійським ідеалом є „консерватизм", тому пересїчний Англієць робить враженє заспаного чоловіка.

Я жив — пише він дальше — в ріжних краях Европи, я був в північній Африці і полудневій Америці, та нїде не бачив я стількп глупих людий, що в Англії (!). Обличе мешканця Нового Йорку знаменує бистрість і хитрість, коли тимчасом типовий мешканець Лондона має вислів лиця тупий і зраджує отяжілість думок. На шістьох подорожних трамваю в Новім Йорку пятьох має затиснені уста, а в Лондоні пятьох має уста широко отворені.

Під певними оглядами — каже дальше відважний автор статі — має Англієць лїпші манєри, та під иншими оглядами має гірші обичаї ніж Американець. В нюйорськім клюбі говорить ся безнастанно лише про інтереси, а се велика хиба; в лондонських клюбах не говорять зовсім, а се ще гірша хиба. Звісно, що в лондонських клюбах значна часть членів розмовляє лише з найблизшими приятелями. В американських клюбах свобода і приятельске довірє посуває ся часто за далеко. І звідси походить, що Американець уважає Англійця за замкнену в собі людину, а Англієць відказує Американцеви почутя особистого достоїнства. Англієць не здіймає капелюха, коли входить до театру; Американець уважає се за таке саме хамство, якби хтось не зняв капелюха, входячи до сальону.

Англієць входячи з дамою до реставрациї, іде вперед, вишукує стіл і замовляє страви і напитки; такий звичай уважає він за одиноко відповідний. Прямо противно дїєть ся в Америці; там дама провадить, займає стіл і замовляє їду. На думку Американцїв так повинно бути, щоби було після доброго тону.

В Англії уважає ся мущина за висше єство, а женщина єством низшого рода; звідси походить фанатична борба суфражисток. В Америці уважають женщину за єство лїпшого ґатунку, ніж мущина — ізза сего так богато розводів в державі долярів.

Англієць є без порівнаня краще одягнений, а за се Англійка не може рівнати ся щодо строю з Американкою.

В вибраних американських товариствах сих мущин, які заробляють величезні суми і покривають кошти зборів і забав — нїколи не видно; є се дуже особливий звичай.

Англієць не лише лїпше одягає ся ніж Американець, але також береже кращого тону. Коли в якійсь театральній штуці находить ся роль джентельмена, то в десятьох случаях на десять виступаючий в такій ролї актор є родовитим Англійцем.

МИНУВШИНА І БУДУЧНІСТЬ ПУСТИНІ САГАРИ.

(Нарис).

В послїдній четвертинї минулого столїтя велитенські обшари Африки були предметом подїлунку між европейськими державами. Англійцї, Французи, Німцї й инші нациї орґанізують африканські експедициї, вишукують „вольні" землї і забирають їх як свою власність, або ведуть одні з другими спори о занятї вже передше землї.

До послїдних часів вільною територією признавалась лишень пустиня Сагара; та в нинїшних часах вона цїла признасть ся власностю Франциї.

Безбережна, наче море, пустиня Сагара мало звертала на себе увагу Европейців, бо признана була ялово-безплодною і зовсім не пригожою місцевостю для проживку людий. Ще до недавна думали, що Сагара представляє висохле морське дно, і що в нїй неможливий є розвиток орґанічного житя. Одначе недавні дослїди подорожників доказали, що Сагара не низовина, а височина (високорівня), знимаюча ся, за нечисленними виїмками, на 200—250 метрів понад уровень Середземного моря.

Многі дослїди вказують на те, що Сагара вічно не була пустинею, противно — в померклій старовинї була вона цвитучою країною, подібною до старинного Єгипту. На основі численних дослїдів можна певно догадуватись, що в центральних горах Сагари в старовинї находились лїси: лїсисті горовини давали початок рікам, вливаючим ся на сходї в Ніль, на заходї в Атлянтійський океан, а на південь у ріку Нїґер і озеро Чад. Висохлі русла рік замітні ще і в нинїшних часах.

Дуже правдоподібно, що до переміни Сагари в пустиню причинилась чимало і дїяльність чоловіка. Без сумнїву лїси зістали безпощадно вирубані старинними жителями Сагари, після чого число опадів стало уменшуватись і то постійно. Внаслїдок сього верхна, плодоносна верства почви ступнево ставалась тоншою і кінець-кінцем, звітріла і зникла зівсїм.

Як відомо, почва, позбавлена рістнї, нагріваєть ся сильнїйше лучами сонця, а завдяки тій обставинї нагріваєть ся над тою почвою. Горячі верстви воздуха, вкриваючі нагу рівнину, не допускають до ньої дощевих хмар, які швидко „тають" і випаровують в тепломy і незвичайно сухому воздусї пустинї. Ось і причина, чому в пустинях майже нїколи не падуть дощі.

Постепенна переміна цвитучих місцевостий в пустиню обявляєть ся і в нинїшних часах. Та сама пустиня Сагара пядь за пядию сунеть ся на нинїшний Тріполіс, переміняючи в мертвий степ процвитаючу в давних часах Кіренаїку. Наглядні наслїдки винищеня лїсів бачимо і в инних місцевостях побережа Середземного моря, ось хочаб в Еспанії, Італії, Греції, Анатолії і Країнї (Крас). Усї ті кроїни являють ся тепер лишень тїнию своєї колишньої пишноти; се торкаєть ся головно Анатолії, якої богатство увійшло навіть було в приказку у старинних Римлян.

Але після сього, як Анатолія і північна Африка підпали під володїнє напів диких мусульманських народів, які не вміли боротись з природою, — пустиня непохибно поширювала свої границї і витискала усяке житє на вузку, набережну полосу моря. Тепер, коли ті сторони підпадають під вплив Европейців, можна надїятись, що малоазійські й африканські пустинї знова воскреснуть до нового житя і знова переміняться в „обіцяні землї", якими вони були в біблійних часах.

Так ось примірoм вже тепер Французи начеркнули декілька проектів в цїли оживленя Сагари. Вони задумали сотворти цїлу низку артезійських колодязів, бо де лишень в Сагарі появить ся вода, там зараз таки і процвитає житє. У продовж кількох місяців творить ся оаза, яка вражає подорожного величавостю своєї рістнї.

Крім наводненя, зглядно орошуваня, Французи мають намір провести від берегів Середземного моря (з Альжиру) зелїзничий шлях крізь цїлу Сагару аж до центральної Африки. Нинї шлях зелїзницї доведений вже до міста Біскри, яке лежить вже на границї пустинї. Довжина цїлого шляху від берега Середземного моря до озера Чад виноси-ти-ме около 5.000 кільометрів.

Заходять ся також над уладженєм нових стоянок для караван, направляють старі, запущені колодязї і вигладжують нові так, що за десятки лїт Сагара стане ся вповнї заселеною країною.

Житє в Сагарі, як описують подорожні, не представляє нїчого особливного, немилого або лячного. Воздух там незвичайно чистий і здоровий; слабости майже незнані, з виїмкою слабости очий, яку одначе по найбільшій части треба приписати неохайности туземцїв.

Без огляду на горяче підсонє — житє в оазах вповнї можливе для Европейців і спекота там не даєть ся так відчувати як в центральній Африцї.

Сагара вражає подорожного своїм величем, а своєю безграничною широтою і рівниною пригадує безбережний океан. Тамошний схід сонця і тихі, місячні ночі так гарні, що не дадуть ся описати і в души подорожного лишають на цїле житє незатерте вражінє.

Тепер з промощенем зелїзничого шляху до Біскри богато тисяч Европейців-подорожних (туристів) рік-річно їздить в Сагару, щоби налюбуватись необсяжною пустинею і віддихнути її чудовим воздухом.

Н. Л.

ДО ВІДОМА ПЕРЕДПЛАТНИКІВ „СВОБОДИ".

Сим повідомляємо всїх наших нових і старих передплатників, що на надсилані передплати не будемо висилати нїяких осібних поквітовань. Від тепер будемо такі поквітованя подавати при кождій адресї наклеєній на часописи. Там буде подана дата, до якого часу передплата зістала заплачена.

По улливі часу передплати не будемо висилати нїяких упімнень щодо відновленя передплати, з кождий передплатник, котрому буде залежати на тім, щоб не перервано йому висилки часописи, повинен сам звернути увагу на речинець сплиненя передплати і завчасу її відновити.

Часописи не можемо висилати нїкому на кредит, бо сего не дозволяє почтовий закон.

РОЗМЕТ Р. Н. СОЮЗА ЗА МІСЯЦЬ ЖОВТЕНЬ 1914 р.

Член на цїле посмертне платить $1.50, а на половину посмертного 86 цнт.

Протокол

з XIII. Головної Конвенції Р. Н. Союза в Америці, яка відбула ся на днях від 7-го до 12-го вересня (септембра) 1914 р., в „Elmwood Music Hall“, на розі улиць Elmwood and Virginia, Buffalo, N. Y.

(Дальше.)

По відчитаню імен кандидатів і числа голосів, яке кождий з них на дотичний уряд дістав, предсідатель виборчої комісиї п. Василь Левчик проголосив імена тих кандидатів, над котрими буде офіціяльне голосоване по надрукованю відновідних бальотів. По відчитаню кандидатів після голосів декотрі панове зрезиґнували з кандидатури тих урядів, на котрі вони не кандидували. І так:

З кандидатури головного предсідателя зрезиґнували пп. Семен Ядловський, Теодозій Талпаш, Теодозій Пацала, Йосиф Ялечко і Петро Мотало.

З кандидатури духовного управителя зрезиґнував о. Василь Гривнак, заявляючи, що такий уряд є в народній орґанізації злишний. Після того переведено коротку дискусію і ухвалено уряд духовного управителя знести та дотичний параграф зі статута вичеркнути.

З кандидатури головного рекордового секретаря зрезиґнував п. Семен Ядловський.

З кандидатури головного фінансового секретаря зрезиґнували пп. Михайло Угорчак, Йосиф Ялечко, Володимир Каськів, Андрій Стефанович, Володимир Лотоцький і Іван Глова.

З кандидатури відвічального редактора зрезиґнували пп. Олександер Неприцький Грановський і Дмитро Андрейко.

З кандидатури завідателя „Свободи“ зрезиґнували пп. Володимир Лотоцький і Андрій Стефанович.

З кандидатури на головного контрольора зрезиґнував п. Йосиф Ялечко.

Кандидатуру д-ра Івана Коцистянського на головного контрольора ухилено осібною ухвалою з причини його неприсутности.

З кандидатури на радних зрезиґнували пп. Іван Ваверчак, Іван Полянський, о. Мирон Данилович і Григорій Озоґа.

Після того показало ся, що офіціяльний бальот буде виглядати так:

На головного предсідателя і тростіса:

Дмитро Капітула, Стефан Миляновнч і Семен Валь.

На головного містопредсідателя:

Петро Мотало, Іван Ваверчак і Михайло Грацонь.

На головну містопредсідательну:

Марія Білик, Марія Тиханська і Марія Черемпак.

На головного рекордового секретаря і тростіса:

Михайло Угорчак, Йосиф Ялечко і Антін Онисик.

На головного фінансового секретаря і тростіса:

Семен Ядловський, Гавриїл Онущак і Андрій Шостак.

На головного касієра і тростіса:

Алексій Шаршонь, Михайло Мардиняк і Гавриїл Онущак.

На завідателя „Свободи“ і тростіса:

Андрій Савка, Скірбук і Лазарчук.

На відвічального редактора:

Осип Стеткевич і Володимир Лотоцький.

На головних контрольорів:

О. Валентин Балоґ, Василь Левчик, Володимир Каськів, Михайло Петровський, Юліян Павчак, Григорій Пипюк, Яків Квачан, о. Мирон Данилович і Стефан Демків.

На радних:

Іван Глова, Стефан Мельник, Николай Ваверчак, Теодозій Талпаш, Андрій Стефанович, Дмитро Сова, Андрій Гальчак, Андрій Шквір, Теодор Шумейко, Василь Гришко, Петро Феш, Юрій Зинько, Михайло Глинівський, Петро Белзецький, Теодозій Пацала, Іван Боресевич, Василь Стецула і Стефан Подольський.

Виборча комісия удала ся до друкарні в цїли виготовленя відповідного числа офіціяльних бальотів, а на порядок дневний прийшло справоздане комісиї просьб і скарг.

Пан Стефанович яко предсідатель сеї комісиї здав отсе справоздане, яке конвенція приняла в цілости до відома і прононовані комісією запомоги ухвалила.

Справоздане комісиї просьб і скарг.

По докладнім розглиненю дотичних письм одобрено слідуючі просьби о запомогу:

Стефан Стефаник, від. 82, з фонду убогих $35.00
Іван Вороняк, від. 237, з фонду убогих $25.00
Гавриїл Стахура, від. 133, з фонду убогих $25.00
Прокін Кушнїр, від. 245, з фонду убогих $25.00
Марія Корпан, від. 69, з посмертного (згідно з вимогами статута) $100.00
Михайло Грабовський, від. 295, з фонду убогих $40.00
Станько Іван, від. 77, з фонду убогих $30.00
Єлена Мних, від. 133, з фонду убогих $25.00
Юрко Лучка, від. 135, з фонду убогих $50.00
Пазя Макарик, від. 337, з фонду убогих $30.00
Марія Стовпець, від. 125, з фонду убогих $30.00
Михаїл Ковальчук, від. 90, з фонду убогих $30.00
Володимир Дмитрів, від. 220, з фонду убогих $50.00
Стефан Панько, від. 221, з фонду убогих $30.00
Антін Горжковський, від. 59, з фонду убогих $30.00
Марія Федоренко, від. 104, з фонду убогих $30.00
Іван Крутий, від. 86, з фонду убогих $50.00
Іван Зазуля, від. 38, з фонду убогих $50.00
Александер Ридзай, від. 55, з посмертного (згідно з вимогами статута) $100.00

Петенти з відділів 175, 176 і 260 мають удати ся з своїми просьбами до гол. екз. комітету, а сей полагодить їх після вимог статута.

Просьби з відділів 33, 39, 53, 130, 218, 223 і 292 комісия просьб і скарг віддала до порішеня конвенції.

Дві скарги членів з відділів 250 і 270 комісия відкинула на тій підставі, що се були справи цілком приватної і особистої натури. Над сими скаргами конвенція перейшла до дневного порядку.

Просьби відкинені.

Розалія Проць, від. 128.
Іван Кавалкевич, від. 343.
Адам Зубрицький, від. 144.
Іван Вайдак, від. 316.
Панько Гапакура, від. 81.
Дмитро Гомик, від. 126.
Ілія Моранець, від. 106.
Ева Матей, від. 310.
Антін Підуфалий, від. 276.

Окрім повисших просьб відкинено ще просьби з відділів: 231, 277 і 297 (імена петентів були нечиткі).

Просьби Василя Орендача і Захара Вольчанського, оба з від. 376, відкинено яко неузасаднені.

Конвенція ухвалила слідуючі запомоги:

На фонд ім. Мирослава Січинського з фонду народного $200.00
Михайло Петронь, від. 33, з фонду убогих $50.00
Гаврило Собко, від. 28, з фонду убогих $50.00
Михайло Ткачишин, від. 218, з фонду убогих $10.00
Никола Грундовський, від. 223, з фонду убогих $50.00
Павло Левицький, від. 247, з фонду убогих $50.00
Теодор Титар, від. 292, з фонду убогих $25.00

Для Петра Воробеля, члена 10. відділу, ухвалено стипендію в квоті $400 з фонду народного. Сю квоту поручено виплатити „Просьвітній Комісиї“ тоді, коли петент застосусть ся в цілости до вимог сеї комісиї.

Після того предсідатель замкнув о год. 8.05 засідане, а слідуюче назначив на 8-му годину рано.

Пятий день засїданя, 11. вересня 1914

Точно о годині 8-ій отворив предсідатель засідане, а відтак зарядив відчитане спису делєґатів. По відчитаню делєґатів слідувало відчитане протоколу. По відчитаню записалось кілька делєґатів до поправки, однак по короткій дискусії протокол принято як був читаний.

Відтак приступлено до дальших нарад. На самім початку виринула квестія, чи має ся роздати бальоти і приступити до вибору урядників, чи приступати до порядку дневного. Внесене п. Кучми, щоби не приступати до виборів, зістало відкинене.

Відтак поставив о. Боярчук внесене, щоби приступити до роздаваня бальотів до голосованя. Се внесене зістало поперте і ухвалене.

По ухваленю сего внесеня приступлено до роздаваня офіціяльних бальотів в цїли голосованя на головних урядників. По скінченю голосованя виборча комісия забрала всї виповнені бальоти і удалась з ними до осібної комнати в цїли обчисленя голосів.

Відтак приступлено до дальшої дискусії над органом „Свобода“, а іменно, кілько разів на тиждень має „Свобода“ виходити і в якім форматі та на кілько сторін. В сїй справі вивязалась широка дискусія, в котрій забирало голос досить поважне число делєґатів. Підчас дискусії покликано п. Кучму, щоби здав справоздане, яко один з членів комісиї, котрі ходили до чужих друкарень, щоби переконатись, кілько буде коштувати денник.

П. Кучма сказав, що буде коштувати 21 цнт. від кождого члена на місяць. Почувши сю заяву, делєґати на се не згодились. Остаточно ухвалено на внесене, підперте многими делєґатами, щоби „Свобода“ виходила на дальше так як дотепер, т. є. три рази на тиждень, а се у второк на 4 сторони, в четвер на 8 сторін, а в суботу також на 4 сторони, однак се тільки на час війни. Коли ж по війні покаже ся, що заряд „Свободи“ буде міг з призначених на се фондів видавати часопись три рази на тиждень, то буде видавати і надалі. Над сим внесенєм вивязалась дискусія, в котрій забирали голос пп. А. Савка і С. Ядловський. П. А. Савка заявив, що можна би обстати, як би конвенція ухвалила 12 центів від кождого члена на місяць. Відтак радив п. С. Ядловський щоби сю справу відложити до дискусії над зміною статуту, коли буде мова про фонди, з яких має ся покривати всякі адміністраційні видатки. Як конвенція ухвалить більший адміністраційний фонд, то „Свобода“ буде виходити більше разів на тиждень, а як сей фонд буде малий, то часопись мусить виходити меньше разів. Пораду п. Ядловського принято.

Опісля вибрано иньший комітет, який має занятись справою фотографії. До сего комітету ввійшли: пп. М. Угорчак, С. Мацїйовський і М. Наконечний.

На тім засіданю передполудневе замкнув предсідатель о години 12.05 в полудне, а слідуюче назначено на годину 2-гу пополудни.

Засїдане пополудневе.

Точно о години 2-ій пополудни отворив предсідатель засідане, а відтак приступлено до дальшого розглядания внесених просьб.

Копча Анні з від. 14-го, ухвалено з фонду бідних $100.00
Павлови Давидякови з від. 16-го ухвалено з фонду бідних $50.00
Вітякови Семенови з від. 18-го ухвалено виплатити після статута $400.00, коли предложить достаточні докази вимагані статутом; в противнім разї з фонду бідних $50.00
Станькови Іванови з від. 77-го ухвалено з фонду бідних $50.00
Гацакурі Панькови з від. 81-го ухвалено з фонду бідних $50.00
Гірнякови Стефанови з від. 121-го ухвалено з фонду бідних $100.00
Олексї Баранякови з від. 198-го має ся виплатити після статута яко невилїчимо хорому.
Іванови Венґринови з від. 331-го має ся виплатити після статута яко невилїчимо хорому.
Василеви Паньків з від. 127-го ухвалено з фонду бідних $50.00

Справу 184. відділу Р. Н. Союза з Перт Амбой, Н. Дж., в якій був інтересований делєґат п. Андрій Бажан, поручено залагодити гол. екз. комітетови мирною дорогою, коли дотична сторона згодить ся взяти 50 дол. з каси Р. Н. Союза.

Криваничови Михайлови з від. 80-го ухвалено з фонду бідних $100.00
Забавському Тадеєви з від. 40-го ухвалено з фонду бідних $50.00
Коли однак він є невилїчимо хорий, тодї має ся йому виплатити після статута.

Козьби Василеви з від. 78-го поручила конвенція внести просьбу о запомогу до гол. уряду, який має поступати після статута.

Галаті Імрови з від. 33-го ухвалено з фонду бідних $50.00
Кміцїнському Василеви з від. 175-го ухвалено виплачувати по $100.00 річно, на підставі статута, осібно ухвалено з фонду бідних $25.00
Прочко Анні, жені Андрія, з від. 85-го ухвалено з фонду бідних $100.00
Лах Катерині з від. 39-го ухвалено з фонду бідних $50.00
Байдови Іванови з від. 316-го ухвалено з фонду бідних $50.00
Теренюкови Данилови з від. 365-го ухвалено з посмертного після статута $200.00
Засадному Стефанови з від. 182-го ухвалено виплатити ренту після статута $200.00
Лопухови Юрієви з від. 90-го ухвалено з посмертного після статута $100.00
Валкови Олексї з від. 53-го ухвалено з фонду бідних $50.00
Мацканич Мелетієви з від. 53-го ухвалено з фонду бідних $50.00
Крайник Марії з від. 151-го ухвалено з фонду бідних $100.00
Дмитрови Хомякови з від. 126-го ухвалено з фонду бідних $50.00
Паралевичови Вінцентому з від. 231-го ухвалено з фонду бідних $57.00

Відтак прийшла справа підмоги для „Народної Ради“. Над сею справою вивязалась широка дискусія, по якій наступили відповідні внесеня. П. Каштанюк поставив внесенє, щоби на цїли „Народної Ради“ дати $10.000. П. Онущак пропонував $5.000.

Оба повисші внесеня при голосованю упали, натомісць ухвалено на поперте внесене виплатити „Народній Раді“ квоту $1.000 з народного фонду.

Окрім того ухвалено передати „Народній Раді“ з народного фонду $500, які були призначені вілкеберською конвенцією на фонд „Рідної Школи“ для угорських Русинів в Австрії. Сю квоту призначує ся в цїлости для потерпівших на теперішній війнї угорських Русинів.

Пропозиция п. Павчака, щоби делєґатам стягнено з дієти по 1 доляровн а старим і новим урядникам по 5 долярів яко добровільні датки для „Народної Ради“, упала.

Дальше осібною ухвалою припоручено „Просьвітній Комісиї“ виплатити з народного фонду для хлопця Михайла Спрічко квоту $200 на науки університетські.

Ухвалено також по короткій дискусії поперте внесене, щоби Український Народний Союз був і надальше членом Славянського Імїґраційного Товариства в Ню Йорку.

О. Данилович дав пропозицію, щоби Український Нар. Союз виплатив на „Червоний Хрест“ на війну в Австрії $3.000. Сю пропозицію відкинено, але за те ухвалено поперте внесене, щоби на „Червоний Хрест“ для Українців в Австрії виплатити з народного фонду $500, які мають бути передані „Народній Раді“ а „Народна Рада“ вишле сї гроші у відповіднім часї на місце призначеня.

Ухвалено і припоручено „Пр. Комісиї“ виплатити Петрови Мельничкови з фонду народного квоту $400 на науки університетські.

Відтак прийшла під обради справа нагороди тих делєґатів, які були заняті при надзвичайних працях у ріжних конагороди тих делєґатів і урядників, які були заняті при надзвичайних працях у ріжних комісіях. На першім місци була справа секретарів конвенційних. В дискусії над сею справою забирало голос много делєґатів, остаточно ухвалено, що секретарі мають дістати звичайну дієту і по $60.00 яко додаток за їх працю около протоколів конвенційних. Дальше ухвалено, щоби тим делєґатам і урядникам, які були заняті в комісіях, дати подвійну дієту, але за тілько днів, кілько вони в комісіях були заняті. Дверникам ухвалено за цїлий час конвенції подвійну дієту. Предсїдателеви конвенції і його заступникам подвійну дієту. О. Балогови, яко помічникови конвенційного предсідателя, крім звичайної дієти $75.00 додатку.

Ухвалено також для парафії сьв. Івана Хрестителя в Бофало, за відступлене церкви, де відправила ся передконвенційна Служба Божа і панахида за померших членів Союза, квоту $100.00. Дякови тойж церкви $10.00. О. Балогови за відправлене Служби Божої $50.00 і за те, що лишив ся до недїлї помагати переправадити конвенцію до кінця, ухвалено на заплату сьвященика, який його в недїлю заступив в його чинностях, квоту $50.00.

Ухвалено, що слїдуюча конвенція має відбути ся в Філядельфії, Па. По сім замкнув предсїдатель засідане о годині 8.10 в ночи, а слїдуюче назначив на годину 8-му на другий день рано.

(Дальше буде.)

РУХ В ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗА.

НЮБУРГ, Н. Й. Бр. сьв. О. Николая, від. 176, повідомляє всіх своїх членів, що дня 18. жовтня с. р. відбудеть ся мітінґ, на котрім кождий член має бути присутний під загрозою кари. Довгуючі члени мусять вирівнати всї свої залеглости, бо инакше зістануть суспендовані, а відтак виключені з У. Н. Союза. — Д. Касут, предс.; І. Коваль, секр.

ШІКАҐО, ІЛЛ. Бр. Рожд. Пр. Богородиці, від. 259, буде мати мітінґ в недїлю дня 18. жовтня с. р. в галї п. Горниця від ч. 4959 Ношліна стр. Просить ся всїх членів явити ся на сей мітінґ, бо є важні справи до полагодженя. Неявившийся член заплатить 25 ц. кари, а урядник 1 дол. — Т. Яремцьо, предс.; Т. Нелох, секр.; М. Оболочинський, кас.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ.

ПОЗІР БРАТСТВА!

З огляду на се, що старий наклад книг для місцевих відділів Р. Н. Союза розійшов ся, Головний Уряд Р. Н. Союза постарав ся о новий наклад книг для місцевих відділів Р. Н. Союза в Америці після найдогіднїйшої системи провадженя діловодства.

Разом є ЧОТИРИ КНИГИ, а то: Метрикальна, вкладкова, касова і протоколова. Метрикальна (декляраційна) книга коштує $3.00
Вкладкова книга коштує $2.50
Касова книга коштує $1.50
Протоколова книга коштує $1.00

Чотири книги поодиноко коштують $8.00, а хто возьме разом всі книги, платить $5.00. Тож тепер від нового року декотрі відділи Р. Н. Союза потребують висше згаданих книг. Котрий відділ хоче мати одну або більше з висше вимінених книг, має прислати належитість враз з розметом до Гол. Уряду Р. Н. Союза. Книги суть гарні і догідні.

Родимцї! Складайте жертви на „Фонд визволеня України“.